

Vesi- ja luontoympäristösasto
Vesien- ja mertensuojeluyksikkö
Erityisasiantuntija Turo Hjerppe

Ehdotus valtioneuvoston asetukseksi vesienhoidon järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1.	Keskeinen sisältö	2
2.	Yleisperustelut	2
2.1.	Nykytila ja sen arviointi	2
2.2.	Tavoitteet ja suhde hallituksen ohjelmaan	3
2.3.	Keskeiset ehdotukset ja asetuksenantovaltuudet	4
2.4.	Esityksen vaikutukset	5
2.4.1.	Taloudelliset vaikutukset	5
2.4.2.	Viranomaisvaikutukset	5
2.4.3.	Ympäristövaikutukset	6
2.5.	Asian valmistelu	6
2.5.1.	Perusvalmistelu	6
2.5.2.	Ympäristöarviointisuunnitelman lausuntokierros	7
2.5.3.	Asetusmuutoksen ja muistion luonnoksen sekä ympäristöarvioinnin lausuntokierros	8
2.5.4.	Lausuntojen perusteella tehdyt muutokset ja SOVA-lain mukainen perusteltu kannanotto	9
2.5.5.	Laintarkastus ja esittelylupa	10
2.6.	Voimaantulo	10
2.7.	Perustelumuistion liite	10
3.	Yksityiskohtaiset perustelut	10
	LIITE	20

1. Keskeinen sisältö

Hallitus antoi 10.10.2024 esityksen eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004, *vesienhoitolaki*), ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) ja vesilain (587/2011, VL) 3 ja 11 luvun muuttamisesta. Eduskunnan vastauksen (EV 157/2024 vp – HE 175/2024 vp) mukaiset muutokset¹ tulivat voimaan 1.1.2025. Muutoksilla lisättiin muun ohella vesienhoitolakiin uudet vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä sovellettavaksi tulevat säännökset vesien tilan ympäristötavoitteista. Kyseiset ympäristötavoitteet ovat vesienhoitolain 20 a §:n vesien tilan tavoite ja 20 b §:n heikentämättömyysvaatimus. Kyseisissä säännöksissä säädetään, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vesien tilan tavoitteista ja vesimuodostuman tilan heikentämättömyyden arvioinnista.

Vesien tilan tavoitteet ja heikentämättömyyden arviointi liittyvät olennaisesti vesien tilan arviointiin, josta säädetään valtioneuvoston asetuksessa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006). Edellä mainittujen hallituksen esityksen valtuussääntöjen nojalla myös vesien tilan tavoitteista ja vesien tilan heikentämättömyyden arvioinnista annettavat tarkemmat säännökset ehdotetaan siten sisällytettäväksi vesienhoitoasetukseen. Lisäksi ehdotetaan päivitettäväksi muita vesien tilan arviointiin liittyviä vesienhoitoasetuksen säännöksiä, sillä olemassa olevat säännökset muodostavat uusien annettavien säännösten kanssa yhtenäisen kokonaisuuden.

Asetusmuutoksen keskeisenä sisältönä on tarkentaa laintasoista sääntelyä sekä varmistaa, että perustuslain 80 §:n edellyttämät säännökset sisältyvät velvoittavaan lainsäädäntöön. Tässä muutoksessa vesipuidedirektiiviin perustuvia vesienhoidon suunnittelussa keskeisiä luokittelussa sovellettavia säännöksiä tarkistettaisiin ja lisättäisiin. Nämä koskevat pinta- ja pohjavesien ominaispiirteiden selvittämistä, eräitä määritelmiä, pintavesityyppejä, pintaveden ekologisen tilan luokittelua, biologisen tekijän tilan luokittelua sekä pintavesityyppien vertailuolojen ja tyyppikohtaisten raja-arvojen määrittämistä. Ehdotetut muutokset kohdistuisivat myös asetuksen liitteisiin, joiden sisältöä laajennettaisiin ja liitteiden määrää lisättäisiin. Asetukseen tehtäisiin myös vesienhoitolain muutoksen 996/2024 vuoksi tarpeelliset päivitykset.

2. Yleisperustelut

2.1. Nykytila ja sen arviointi

Vuoden 2025 alusta astuivat voimaan vesienhoitolain säännökset vesien tilan tavoitteista (20 a §) ja vesien heikentämättömyysvaatimuksesta (20 b §). Kyseiset vesienhoidon ympäristötavoitteet lisättiin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien luvanmyöntämisedellytyksiksi (YSL 49 §, VL 3:4 §)

Vesienhoidon ympäristötavoitteet perustuvat vesipuidedirektiivin 4 artiklaan. Kyseiset tavoitteet ovat jäsenvaltioita sitovia. EU-tuomioistuimen *Weser* -ratkaisussa (C-461/13) vahvistettiin ympäristötavoitteiden sitovuus myös yksittäisen hankkeen lupaharkinnassa. *Weser*-ratkaisussa vahvistettiin myös, että pintavesien tilan huononemista on tulkittava siten, että jo yhdenkin laadullisen tekijän huononeminen merkitsee direktiivissä tarkoitettua kiellettyä huononemista. Ratkaisussa *Land Nordrhein-Westfalen* EU-tuomioistuin linjasi, että myös pohjavesien kemiallisen tilan osalta huononemista on tulkittava siten, että pohjavesimuodostuman kemiallisen

¹ Muutoslakien säädösnumerot Suomen säädöskokoelmassa 996-998/2024.

tilan huononemisenä hankkeen vuoksi on pidettävä jo yhden pohjaveden laatu normin rikkomista tai siinä tarkoitettua raja-arvon ylittymistä sekä jonkun pilaavan aineen pitoisuuden ennakoitavissa olevaa lisääntymistä silloin, kun sille vahvistettu raja-arvo on jo ylittynyt. Tuomioistuin totesi lisäksi, että kullakin seuranta-alueella mitatut arvot on otettava huomioon erikseen. EU-tuomioistuimen ratkaisu *Association France Nature Environnement* (C-525/20) koskee lyhytkestoisten tilapäisten vaikutusten huomioon ottamista vesipuitteidirektiivin 4 artiklan ympäristötavoitteiden tulkinnassa. Ratkaisussaan tuomioistuin totesi, että myös vesien tilan lyhytkestoinen tilapäinen heikkeneminen on direktiivin ympäristötavoitteiden vastaista, ellei ole ilmeistä, että vaikutuksilla on vain vähäinen vaikutus vesimuodostuman tilaan eikä niistä voi seurata 4 artiklassa tarkoitettua huononemista.

Ympäristötavoitteiden laatutekijäkohtainen arviointi edellyttää myös sääntelyltä yksityiskohtaisuutta. Vesienhoidon ympäristötavoitteita koskevissa vesienhoitolain pykälissä säädetään, että valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vesien tilan tavoitteista ja vesimuodostuman tilan heikentämättömyyden arvioinnista. Asetuksella tarkennettaisiin ympäristötavoitteita antamalla teknisluonteisia säännöksiä muun muassa pintavesien ekologisen tilaluokan määrittämisessä käytettävistä laatutekijöistä. Pintaveden ekologisen tilan arvioinnissa käytettävät laatutekijät sisältyvät jo asetukseen (1040/2006), mutta niiden käyttöä tilaluokan arvioinnissa tulisi tarkentaa. Tähän saakka arviointia on ohjeistettu vesienhoidon suunnitteluoppailla. Edellä mainitun lainsäädäntömuutosten perusteella olisi annettava tarkentava sääntelyä perustuslain 80 § huomioon ottaen.

Vesienhoitoasetuksessa säädetään vesienhoitosuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä, vesien tilan arvioimisesta ja seurannasta sekä vesienhoitosuunnitelman laatimisesta. Vesienhoitoasetuksen 2 luku koskee vesienhoitoalueiden selvityksiä. Luvussa säädetään muun muassa pinta- ja pohjavesien ominaispiirteiden selvittämisestä. Pinta- ja pohjavesien tilan arvioimisesta säädetään vesienhoitoasetuksen 3 luvussa. Liitteessä 1 säädetään pintaveden ekologisen tilan luokittelussa käytettävistä määrittelyistä ja liitteessä 2 pintavesityyppien jaottelussa käytettävistä tekijöistä.

Vesien tilan tavoitteet ja heikentämättömyyden arviointi liittyvät olennaisesti vesien tilan arviointiin. Vesien tilan arviointia koskevia säännöksiä tulisi täydentää ja päivittää vastaamaan heikentämättömyyden ja tilatavoitteiden arvioinnin vaatimuksia. Täsmäntäminen edellyttäisi muutoksia erityisesti pinta- ja pohjavesien tilan arviointia koskevaan asetuksen lukuun 3 sekä eräiltä osin liitteisiin.

Vesienhoitokausien tilan luokittelu on perustunut pääsääntöisesti seuraaviin ajanjaksoihin: 1. luokittelu: 2000–2007, 2. luokittelu: 2006–2012, 3. luokittelu: 2012–2017. Neljänsiä vesienhoitosuunnitelmia varten luokittelun aineiston kerääminen tehtiin noin ajalla 2017–2023. Alustava vesien tilan arviointi valmistuu tyypillisesti noin vuosi ennen vesienhoitosuunnitelmaehdotuksia koskevaa julkista 6 kuukauden mittaista kuulemistä.

Vesienhoidon suunnittelu perustuu kuuden vuoden pituisiin ajanjaksoihin. Ensimmäiset vesienhoitosuunnitelmat olivat vuosille 2010–2015. Niiden tarkistaminen tehtiin vuosien 2016–2021 vesienhoitosuunnitelmia varten ja toinen tarkistaminen nyt voimassa olevia vuosien 2022–2027 vesienhoitosuunnitelmia varten. Parhaillaan valmistellaan seuraavia, neljänsiä vesienhoitosuunnitelmia vuosille 2028–2033.

2.2. Tavoitteet ja suhde hallituksen ohjelmaan

Asetusmuutosten tavoitteena on selkeyttää vesien tilan arviointia koskevaa sääntelyä. Lisäksi asetusmuutosten tavoitteena on täsmäntää vesien tilan tavoitteita ja vesimuodostuman heikentämättömyyden arviointia koskevia

lain taseisia säännöksiä. Tavoitteena on lupamenettelyn ennakoitavuuden lisääminen sekä vesien tilan arviointimenettelyn läpinäkyvyyden lisääminen.

Myös perustuslain 80 §:n valossa on keskeistä antaa tarkentavaa lainsäädäntöä. Vesipuidedirektiiviin perustuvaa vesienhoidon suunnittelukäytäntöä on sisällytetty laajoihin suunnitteluoppaisiin. Keskeisten suunnittelun perusteiden sisällyttäminen sitovaan lainsäädäntöön selkeyttää soveltamista.

Hanke toteuttaa osaltaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman seuraavia kirjauksia:

3 Kunnat, kaupungit ja valtion aluehallinto

3.2 Valtion aluehallinto

7 Puhtaan energian Suomi

7.3 Luvituksen sujuvuudesta Suomen kilpailuetu

7.5 Suomi vaalii arvokasta luontoaan.

2.3. Keskeiset ehdotukset ja asetuksenantovaltuudet

Keskeisenä ehdotuksena on tehdä tarvittavat tarkistukset vesienhoidon järjestämisestä annettuun asetukseen. Muutoksilla täsmennettäisiin pintavesimuodostumien tyypittelyyn ja luokitteluun liittyviä säännöksiä, mikä on tarpeen ympäristötavoitteiden tultua lupaedlytyksiksi ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa. Taustalla ovat myös perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Vesienhoitoasetuksen useita pykäläitä täsmennettäisiin. Ne koskevat pinta- ja pohjavesien ominaispiirteiden selvittämistä (3 §), määritelmiä (9 §), pintavesien jaottelua (10 §), vesien tilan arviointia (11 §), ja pintaveden ekologisen tilan luokittelua (12 §). Asetukseen lisättäisiin uusi 12 a §, jossa säädettäisiin biologisen tekijän tilan luokittelusta. Uuteen 12 b §:ään sisältyisivät osa säännöksistä nykyisestä 10 §:stä ja uutena säädettäisiin biologisten tekijöiden tilaa kuvaavien muuttujien raja-arvojen määrittämisen menettelystä.

Asetuksen liitteen 2 rakenne muutettaisiin. Nykyinen asetuksen liitteen 2 sisältö olisi liitteen 2 kohta A). Asetuksen liitteeseen 2 lisättäisiin uutena kohta B). Liite 2 olisi jatkossa muutoksen johdosta kaksikohtainen.

Asetukseen lisättäisiin myös uusi liite 2 b, jossa olisivat ekologisen luokituksen biologisten tekijöiden tilan luokittelussa käytettävät muuttujat.

Asetuksen liitteeseen 5 tehtäisiin tarkastukset liittyen ns. hankekohtaisen poikkeuksen osalta.

Asetusmuutos annettaisiin vesienhoitolain 10 §:n, 20 a §:n, 20 b §:n ja 26 §:n asetuksenantovaltuuksien nojalla.

Lain 10 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

- 1) pintavesityyppien maantieteellisiin ja luonnontieteellisiin ominaisuuksiin perustuvasta jaottelusta, keinotekkoisten ja voimakkaasti muutettujen pintavesien tarkastelusta sekä pintavesityypille ominaisten vertailuolujen määrittämisestä ja vertailualueiden valinnasta;
- 2) pohjavesien ominaispiirteiden tarkastelusta;
- 3) vesien tilan ja käytön selvitysten sekä vesipalvelujen taloudellisen selvityksen tarkemmasta sisällöstä ja niiden laatimisesta;
- 4) vesien seurannasta ja seurantaohjelmasta;

5) pintavesien ja pohjavesien luokittelun perusteista.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi säätää tarkemmin 1 momentissa tarkoitettuja asioita vastaavista seikoista, jos se on tarpeen yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY täytäntöön panemiseksi.

Vesienhoitolain 20 a §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vesien tilan tavoitteista ja 20 b §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vesimuodostuman tilan heikentämättömyyden arvioinnista. Lain 26 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tässä luvussa tarkoitetuista ympäristötavoitteista.

2.4. Esityksen vaikutukset

2.4.1. Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset yrityksiin

Ehdotetut muutokset lisäävät vesienhoidon suunnittelun läpinäkyvyyttä muun muassa vesimuodostumien luokittelussa. Muutokset selventävät myös oikeustilaa. Ehdotukset ovat pitkälti vesienhoidon suunnittelun käytänteiden mukaisia.

Vaikutukset julkiseen talouteen

Ehdotus liittyy olennaisesti niin sanottuun vesienhoidon ympäristötavoitteita koskevaan hallituksen esitykseen (HE 175/2024 vp), johon perustuvat lainsäädäntömuutokset tulivat voimaan 1.1.2025. Hallituksen esityksessä on arvioitu sen vaikutuksia lupa- ja valvontaviranomaisten voimavaroihin sekä tiedon tuotantoon ja hallintaan liittyviin voimavaroihin. Esityksessä ehdotetuilla ELY-keskuksille lisättävillä voimavaroilla turvataan myös asetuksessa ehdotettujen muutosten toimeenpano ja siitä aiheutuvat lisätyöt. Myös tiedonhallinnan kehittämiseen ja seurantaan kohdennettavilla määrärahoilla turvataan osaltaan myös asetusmuutosten toimeenpanoa. Asetusmuutoksilla ei siten sellaisenaan ole vaikutusta julkiseen talouteen.

2.4.2. Viranomaisvaikutukset

Vaikutukset vesien tilan luokitteluun

Vesien luokittelu perustuu vesipuidedirektiiviin ja Suomen käytäntö on muovautunut vesienhoidon suunnittelussa vuodesta 2000 alkaen perustuen kansalliseen lainsäädäntöön, komission päätöksiin, EU:n ja jäsenmaiden yhteisen toimeenpanostrategiaan ja kansallisiin suunnitteluoppaisiin.

Asetuksen ehdotetut muutokset selkeyttävät sitovan lainsäädännön ja ei-sitovan ohjeistuksen välistä jakoa vesienhoidon suunnittelussa. Nykyisin vesienhoidon suunnitteluoppaisiin sisältyvät keskeiset asiat siirrettäisiin lainsäädäntöön laintasoisten säännösten tarkentamiseksi. Myös asetuksen olemassa olevia säännöksiä täsmennettäisiin. Tämä on perusteltua myös perustuslain 80 §:n valossa.

Luokittelussa jatkossa vesimuodostuman tila määräytyy heikoimman tekijän tilan perusteella (minimitekijäperiaate, *One-out, all-out*), joka perustuu EU:n ja jäsenmaiden vesipuidedirektiivin yhteisen toimeenpanostrategian alaisessa työssä tehtyyn tulkintaan vesipuidedirektiivin liitteen V perusteella (CIS guidance document 13). Tämän vuoksi joidenkin yksittäisten vesimuodostumien tilan luokka voi alentua

seuraavissa suunnitelmissa, vaikka todellista muutosta vesistön tilassa ei ole tapahtunut. Ehdotetun muutoksen vaikutuksia on kuvattu Ympäristövaikutuksia koskevassa jaksossa 2.4.3.

Asetusehdotuksen 12 b §:ssä säädettäisiin Suomen ympäristökeskuksen tehtävistä. Suomen ympäristökeskukselle tulisi ehdotuksen myötä velvollisuus vesienhoitokausittain määrittää ja julkaista biologisten tekijöiden vertailuolot, luokittelussa käytettävät raja-arvot ja ekologisen tilan luokittelun laskennan säännöt. Jo nykyisin Suomen ympäristökeskus on valmistellut ja julkaissut vesienhoitokausittain pintavesien luokitteluoppaan. Tätä työtä on rahoitettu ympäristöministeriön erillismäärärahoista noin 100 000 eurolla kuluneen vesienhoitokauden aikana.

Vaikutukset lupaedellytysten arviointiin

Ehdotetut muutokset selkeyttävät lupaedellytysten arviointia lupaviranomaisessa. Lupaedellytysten arviointi on keskeinen vaihe lupahakemuksen käsittelyssä ja vaikuttaa osaltaan myös määräyksiin. Minimitekijäperiaatteen käyttöönotosta vesien tilan luokittelussa ei synny vaikutuksia lupamenettelyyn, koska luvituksessa tulee jo vesienhoitolain 20 a ja b §:ien perusteella tarkastella hankkeen vaikutusta ympäristötavoitteisiin yksittäisten laatutekijöiden osalta. Päinvastoin minimitekijäperiaatteen soveltaminen vesien tilan luokittelussa parantaa sääntelyn johdonmukaisuutta ja selkeyttää siten osaltaan myös lupaedellytysten arviointia.

2.4.3. Ympäristövaikutukset

Asetuksen muuttamisesta on tehty suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005, SOVA-laki) mukainen ympäristövaikutusten arviointi. Arvioinnissa laaditussa ympäristöselostuksessa (Liite 1) on arvioitu keskeisiä asetusmuutosten ympäristövaikutuksia.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa vertailtiin kahta vaihtoehtoa: yksityiskohtainen sääntely, jossa asetuksen liitteissä määritettäisiin vertailuolot ja luokkakohtaiset raja-arvot biologisten tekijöiden tilan luokittelussa käytetyille muuttujille (VE1) sekä yleisluontoisempaa sääntelyä, jossa annetaan Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi määrittää asetuksen liitteessä mainittujen muuttujien vertailuolot ja luokkarajat (VE2). Vaihtoehtojen vaikutuksia verrattiin nykytilaan (VE0).

Asetusmuutoksen ympäristövaikutusten arvioinnissa ei tunnistettu asetusmuutoksella olevan suoria ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia. Ympäristöarvioinnissa ei tunnistettu merkittäviä eroja sääntelyvaihtoehtojen välillä ympäristövaikutusten osalta. Välillisiä ympäristövaikutuksia tunnistettiin vesien tilan luokittelun kautta, siirryttäessä minimitekijäperiaatteen soveltamiseen vaaditaan hyvän tilan saavuttamiseksi kaikkien laatutekijöiden osalta vähintään hyvän tilan saavuttamista. Tämä voi tarkoittaa enemmän toimenpiteitä ja suurempaa muutosta vesien tilassa kuin aiemmissa vesienhoitosuunnitelmissa käytetyssä biologisten tekijöiden tilaa keskiarvoistavassa menetelmässä. Näitä välillisiä vaikutuksia tunnistettiin erityisesti kohdistuvan vesiin, kasvillisuuteen ja eliöstöön. Sääntelyvaihtoehtojen 1 ja 2 välillä ei tunnistettu merkittäviä eroja ympäristövaikutusten osalta.

2.5. Asian valmistelu

2.5.1. Perusvalmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

Asetuksen muuttamisesta on tehty suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005, SOVA-laki) mukainen ympäristövaikutusten arviointi.

2.5.2. Ympäristöarviointisuunnitelman lausuntokierros

Asetuksen muuttamista koskeva ympäristöarviointisuunnitelma oli lausunnolla 2.1.2025–3.2.2025 verkkopalvelussa www.lausuntopalvelu.fi. Lausuntopyyntö on lähetetty alla mainituille tahoille:

Aalto-yliopisto (Rakennetun ympäristön laitos), Akkuteollisuus ry, Elinkeinoelämän keskusliitto, Elintarviketeollisuusliitto ry, Energiateollisuus ry, Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan liitto, Etelä-Savon ELY-keskus, Etelä-Savon maakuntaliitto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta, Hämeen ELY-keskus, Hämeen liitto, Infra ry, Itä-Suomen aluehallintovirasto (Aluehallintovirastot), Itä-Suomen yliopisto (Oikeustieteiden laitos), Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, Kainuun liitto, Kaivosteollisuus ry, Kalatalouden keskusliitto, Kemianteollisuus ry, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen ELY-keskus Keski-Suomen liitto, Korkein hallinto-oikeus, Kymenlaakson liitto, Lapin aluehallintovirasto, Lapin ELY-keskus, Lapin liitto, Lapin yliopisto, liikenne- ja viestintäministeriö, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Luonnonvarakeskus, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto (Aluehallintovirastot), maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y., Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Metsähallitus, Metsäteollisuus ry, Museovirasto, Natur och Miljö rf, oikeusministeriö, Pienvesivoimayhdistys ry, Pirkanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan liitto, Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjanmaan liitto, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Savon liitto; Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Puhtaan Meren puolesta ry, Päijät-Hämeen liitto, Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö, Saamelaiskäräjät, Satakunnan ELY-keskus, Satakuntaliitto, SKOL ry, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattikalastajaliitto ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Suurpadot ry, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry, Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry, Suomen vesilaitosyhdistys ry, Suomen vesiyhdistys ry, Suomen WWF, Suomen ympäristökeskus, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Suomen Yrittäjät ry, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund rf, Teknologiateollisuus ry, Turun yliopisto oikeustieteellinen tiedekunta, työ- ja elinkeinoministeriö, Uudenmaan ELY-keskus, Uudenmaan liitto, Vaasan hallinto-oikeus, Vaelluskala ry, valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Väylävirasto, Kierrätysteollisuus ry, Suomen vesistöjäätö sr., Bioenergia ry, Pelkosenniemen Luonnonsuojeluyhdistys ry, Yli-Kemin kalatalousalue ja Metallinjalostajat ry.

Lausunnon antoivat Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y, Akkuteollisuus ry, Bioenergia ry, Kemianteollisuus ry, Metsäteollisuus ry, Saamelaiskäräjät, Puhtaan Meren Puolesta ry, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Keski-Pohjanmaan liitto ja työ- ja elinkeinoministeriö. Lausunnon antoivat myös Luhalahden Pitkäjärven suojeluyhdistys ry ja yksityishenkilö A.

Lisäksi jotkut tahot ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa (MMM, Suomen Kuntaliitto, Metsähallitus, Suomen Asianajajaliitto, KHO, Lapin liitto, Lapin ELY-keskus, LUKE, Varsinais-Suomen liitto, oikeusministeriö ja liikenne- ja viestintäministeriö sekä valtiovarainministeriö).

Yhteensä annettiin 15 lausuntoa, joista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunto oli ELY-keskusten Y-vastuualueiden yhteinen.

Annetut lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat lausuntokierroksen jälkeen saatavilla valtioneuvoston internetsivulla tunnuksella YM065:00/2024.

2.5.3. Asetusmuutoksen ja muistion luonnoksen sekä ympäristöarvioinnin lausuntokierros

Asetusehdotus ja siihen liittyvä perustelumuistio sekä ympäristöarviointi olivat lausunnolla 13.5.–19.6.2025 verkkopalvelussa www.lausuntopalvelu.fi. Lausuntoa pyydettiin samoilta tahoilta kuin ympäristöarvioinnin suunnitelman osalta sekä lisäksi yhdeltä yhdistykseltä, joka toimitti lausunnon myös ensimmäisellä lausuntokierroksella.

Yhteensä tällä lausuntokierroksella saatiin 22 lausuntoa. Lisäksi muutamat tahot ilmoittivat, että eivät anna lausuntoa. Annetut lausunnot ja lausuntoyhteenveto ovat lausuntokierroksen jälkeen saatavilla valtioneuvoston internetsivulla tunnuksella YM065:00/2024.

Lausunnon antoivat seuraavat tahot: Bioenergia ry, Energiateollisuus ry, Kaivosteollisuus ry, Keski-Pohjanmaan liitto, Lapin liitto, Luhalahden Pitkäjärven suojeluyhdistys ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsäteollisuus ry, Puhtaan Meren Puolesta Ry, Saamelaiskäräjät, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry, Suomen vesilaitosyhdistys ry, Suomen vesistösaatiö sr., Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologiateollisuus ry, WWF Suomi. ELY-keskukset antoivat yhteisen lausunnon. Lisäksi lausunnon antoivat Fortum Oyj, Kemianteollisuus ry ja Neste Oyj.

Lausunnoissa esiin tuotuja keskeisiä asetukseen liittyviä näkökohtia ovat muun muassa seuraavat seikat:

- Esitetyt lausunnot hajautuvat, suurin osa lausunnonantajista piti esitystä tarpeellisena ja perusteltuna.
- Osa lausunnonantajista katsoi, että tavoitteet ennakoitavuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi ovat hyviä.
- Esitettiin myös näkemyksiä, että ennakoitavuus ja läpinäkyvyys eivät lisäänty.
- Osa lausunnonantajista lausui sellaisista näkökohdista, joita asetusmuutos ei koske tai jotka perustuvat lakitasoiseen sääntelyyn. Osassa lausuntoja esitettiin myös laajennuksia asetuksen sisältöön.

Tarkemmin lausuntopalautetta kuvataan seuraavassa:

Esitettyä asetusmuutosta pidettiin tarpeellisena ja perusteltuna (SYKE, Vesistösaatiö, ELY-keskukset, Suomen vesilaitosyhdistys ry, Keski-Pohjanmaan liitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Saamelaiskäräjät)

Tavoitteita tarkentaa vesien tilan tavoitteita ja heikentämättömyyden arviointia koskevaa sääntelyä pidettiin hyvänä sääntelyn ennakoitavuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi. (Bioenergia ry, Kaivosteollisuus ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y., Lapin liitto, Fortum Oyj)

Muutosten käytännön vaikutuksista lupamenettelyihin ei esitetä. Esitys ei lisää lupamenettelyn ennakoitavuutta tai vesien tilan arviointimenettelyn läpinäkyvyyttä (Kemianteollisuus ry, Neste Oyj) Riskinä on, että kokonaisuus jää hyvin tulkinnanvaraiseksi (Kemianteollisuus ry). Sääntelyn osalta on varmistettava, että se ei aiheuta suhteettomia rajoitteita teollisuudelle sen todellisiin vesistövaikutuksiin nähden (Teknologiateollisuus ry).

Asetusmuutoksella katsottiin olevan myös merkittäviä vaikutuksia toiminnanharjoittajiin, joiden roolia tietotuotannossa ja vesien tilan arvioinnissa tulisi vahvistaa. Samassa yhteydessä ehdotettiin yhteistyöhön ja tietotuotantoon liittyviä arviointia ja kehittämistä. (Kaivosteollisuus ry)

Yritysten toimintaympäristön huomioon ottaminen asetusta valmisteltaessa on tarpeen. Tästä syystä on keskeistä, että vesimuodostumien luokittelu tehdään luotettavasti, läpinäkyvästi ja riittävällä tietopohjalla. On myös ymmärrettävä, että vaikka vesienhoitosuunnitelmassa esitetty tieto vesien tilasta ei ole lupamenettelyä sitova, on silti luokittelun merkitys kasvanut merkittävästi uudessa toimintaympäristössä (Fortum Oyj)

Vesimuodostumia pienempien vesien osalta esitettiin näkemys perustelumuioston täydentämisestä EUT tuomion C-301/22 perusteella. (ELY-keskukset)

Yhdessä lausunnossa tuotiin esiin tarve alueellisten erityispiirteiden huomioimiseen, kuten rannikkoalueet ja jokivesistöt. (Keski-Pohjanmaan liitto)

2.5.4. Lausuntojen perusteella tehdyt muutokset ja SOVA-lain mukainen perusteltu kannanotto

Lausuntokierroksen jälkeen on keskusteltu Suomen ympäristökeskuksen kanssa asetuksen liitteen 2 b ilmaisujen tarkistamisesta. Maa- ja metsätalousministeriön asiantuntijoiden kanssa on käyty läpi lausuntopalautteen johdosta tehtävät muutokset.

Ympäristöarviointia on tarkasteltu jatkovalmistelussa sekä selvennetty laatutekijöitä, lisätty arviointiin osallistuneiden koulutustaustatietoja sekä täydennetty arvioinnin sisältöä.

Asetusehdotukseen on tehty tarkistuksia. Asetusehdotuksen 12 §:n ilmaisuja on selvennetty liittyen seuranta-aineistojen käyttöön sekä biologisten vaikutusten asemaan ekologisen tilan arvioinnissa. Lisäksi 12 a §:n sisällöstä on poistettu laskentaa koskevat yksityiskohdat. Ehdotuksen 12 b §:ssä on lisätty selventävä säännös asiantuntija-arviosta vertailuolujen määrittämisessä ja täydennetty Suomen ympäristökeskuksen määritystehtävää kattamaan myös laskennassa käytettäviin sääntöihin.

Liitteeseen 2 b ”Ekologisen luokituksen biologisten tekijöiden tilan luokittelussa käytettävät muuttujat” on tehty tekniset sanamuotojen korjaukset ja täydennykset. Erityisesti C. Rannikkovedet -kohtaan on tarkistettu alakohtia 2. ja 3.

Ympäristöselostusta koskeva osuus on liitteessä. Siinä kuvataan arvioinnin sisältöä ja vaikutuksia. Ympäristöselostuksen kautta on tarkasteltu vaikutuksia ja tuotu esiin vaihtoehtoja. Säädöshankkeessa kyse on voimassa olevan käytännön sisällyttämisestä lainsäädäntöön.

Perusteltuna kannanottona on, että ympäristöselostus, saadut mielipiteet ja lausunnot on otettu kattavasti huomioon sekä pykäläehdotuksissa että perusteluissa. Vaikutuksia tullaan seuraamaan vesienhoidossa ympäristöselostuksessa kuvatulla tavalla. Ympäristöarviointi sekä hallinnolliset ja säädöstekniset seikat yhdessä puoltavat tarkastellun yleisluontoisemman vaihtoehdon 2 valintaa säännösratkaisuksi. Ympäristöarvioinnissa todetaan, että ”Kokonaisuutena tarkastellen *vaihtoehto 2 takaa kuitenkin paremmin, että vertailuolot ja luokkarajat säännöllisesti tarkistetaan ja että ne perustuvat tuoreimpaan luonnontieteelliseen tietoon*”.

Perustelumuiostiota on täydennetty useissa kohdin ympäristöselostuksen ja saadun lausuntopalautteen johdosta. Keskeistä on, että pykäläkohtaisia perusteluja on tarkennettu ja selvennetty.

2.5.5. Laintarkastus ja esittelylupa

Laintarkastus

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa pääosin. Tarkastus ei koskenut pykälää 11 ja 12 § ehdotetussa muodossa, koska 27.11.2025 hyväksyttyä asetuksen muutosta (1038/2025) ei ole vielä tuolloin ollut.

Laintarkastuksen havaintoja on pyritty suurelta osin ottamaan huomioon. Laintarkastuksen johdosta on muun muassa liite 2 sisällytetty kokonaisuudessaan mukaan ehdotukseen.

Esittelylupa

Asetusehdotukseen on saatu VNOS 32 §:n mukainen esittelylupa maa- ja metsätalousministeriöstä, koska ehdotukset koskevat myös sen toimialaa.

2.6. Voimaantulo

Asetusmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 2.1.2026.

2.7. Perustelumuistion liite

Perustelumuistiossa on liitteenä ympäristöarviointi.

3. Yksityiskohtaiset perustelut

3 §. Pinta- ja pohjavesien ominaispiirteiden selvittäminen. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta tarkastella samankaltaisia pintavesiä ja pohjavesiä ryhminä silloin kun selvitetään pinta- ja pohjavesien ominaispiirteitä, tehdään lisäselvityksiä tai kun arvioidaan tai seurataan vesien tilaa.

Momenttia täsmennettäisiin ryhmittelyn edellytyksillä. Momenttiin täsmennettäisiin lisäämällä edellytykset siitä, että ryhmän vesimuodostumien tulee olla samalla vesienhoitoalueella ja edustaa samaa pintavesityyppiä tai geologisesti samankaltaista pohjavesialuetta. Lisäksi samaan ryhmään kuuluviin vesimuodostumiin kohdistuvien ihmistoiminnan vaikutusten tulisi olla samankaltaisia ja samaa suurusluokkaa. Kyseisiä edellytyksiä noudatetaan jo käytännössä pinta- ja pohjavesien ryhmittelyssä. Ryhmittely tarkoittaa sitä, että ryhmään kuuluvien vesimuodostumien tila luokitellaan sitä ryhmää edustavien vesimuodostumien seuranta-aineistojen perusteella. Ryhmässä voi olla vesimuodostumia vain samalta vesienhoitoalueelta, koska myös seurantaohjelmat laaditaan vesienhoitoalueittain. Momenttia olisi perusteltua muuttaa, jotta ryhmittelyä koskevat edellytykset tulisivat selkeästi rajatuiksi säädöstasolla. Säännöksellä varmistettaisiin, että ryhmittely tapahtuu yhdenmukaisesti kaikilla vesienhoitoalueilla.

9 §. Määritelmät. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten että siihen lisättäisiin uudet kohdat 4a ja 6. Lisäksi muutettaisiin kohtaa 5.

Kohdaksi 4a lisättäisiin vertailualueen määritelmä. Vertailualueella tarkoitettaisiin riittävää joukkoa ihmistoiminnan vähiten vaikuttamia vesimuodostumia. Vertailualueen määritelmän lisääminen olisi tarpeen uuden 12 b §:n vuoksi.

Tyypille ominaisten olojen ja tyypille ominaisten biologisten vertailuolujen määrittely voi vesipuidedirektiivin liitteen V mukaan perustua joko vertailualueisiin tai mallintamiseen, tai näiden menetelmien yhdistelmään. Vesimuodostumien tyypittelyn käyttö vertailuolujen määrittelyssä ei ole pakollista, mutta muulla sovellettavalla menetelmällä on saavutettava riittävä vertailuarvojen luotettavuustaso. Jos näitä menetelmiä ei voida käyttää, voidaan niiden sijaan käyttää myös asiantuntijoiden arvioita olojen määrittelemiseksi. Käytännössä Suomessa on käytetty kaikkia kolmea menetelmää. Yleisin on ollut vertailuvesistöihin tai historiallisiin tietoihin (eli ihmisen toiminnan vähiten muuttamiin vertailupaikkoihin tai -aineistoihin) ja niiden tyypittelyyn perustuva menetelmä.

EU:n ja jäsenmaiden yhteisen toimeenpanostrategian puitteissa riittäväksi on katsottu sellainen määrä ihmistoiminnan vähiten vaikuttamia vesimuodostumia, jotta voidaan luotettavasti määrittää keskilukuja (keskiarvo, mediaani, moodi) ja arvojen hajontaa kuvaavia suureita (luottamusvälit, persentiilit) (CIS guidance document 10²).

Kohtaa 5 muutettaisiin. Ekologisella laatusuhteella tarkoitettaisiin ekologista tilaa kuvaavaa yksikköä, joka ilmaisee pintavesimuodostumassa havaittujen ja sille vertailuoloina sovellettavien biologisten muuttujien arvojen suhdetta toisiinsa. Määritelmää muutettaisiin paremmin vastaamaan vesipuidedirektiivin liitteen V kuvausta ekologisista laatusuhteista. Ekologista laatusuhdetta käytetään biologisia tekijöitä kuvaavien muuttujien tilan arvioinnissa.

Uudeksi kohdaksi 6 lisättäisiin luokittelujakson määritelmä. Luokittelujaksolla tarkoitettaisiin ajanjaksoa, jolta luokittelussa käytettävä seuranta-aineisto on peräisin. Luokittelujakson määritelmän lisääminen olisi tarpeen asetukseen ehdotettavan uuden 12 a §:n vuoksi. Vesienhoidon suunnittelujärjestelmässä pyritään yhdenmukaiseen toimintaan, minkä vuoksi käytössä on yhtenäiset aikataulut ja toimintatavat. Vesienhoidon suunnittelua varten tarvittavat seurantatiedot kerätään useiden vuosien aikana seuraavia vesienhoitosuunnitelmaehdotuksia varten.

10 §. Jaottelu pintavesityyppeihin. Pykälän muutokset kohdistuisivat sen otsikkoon ja 1 momenttiin. Lisäksi 4 momentti kumottaisiin. Osa pykälän sisällöstä siirrettäisiin uuteen 12 b §:ään.

Pintavesityyppien vertailuolaja koskevat säännökset sisältyisivät jatkossa ehdotettuun 12 b §:ään. Tästä syystä pykälän otsikosta poistettaisiin maininta vertailuolajoista.

Pykälän 1 momentti muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin rakenteeltaan muutetun liitteen 2 kohtiin.

Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin täsmennys muuttamalla viittaus liitteeseen 2 viittaukseksi liitteeseen 2 kohtaan A). Muutos olisi tarpeen liitteen rakenteeseen tehtävien muutosten vuoksi. Momentissa säädettäisiin luonnonoloiltaan samankaltaisten pintavesityyppien jaottelusta joki-, järvi- ja rannikkovesityyppeihin sekä jokisuun vaihettumisalueisiin. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisviranomaisen tekisi jaottelun joki-, järvi- ja rannikkovesityyppeihin sekä jokisuun vaihettumisalueisiin liitteeseen 2 kohtaan A) sisältyvien tekijöiden

² EU CIS guidance 10: If undisturbed or minimally disturbed sites are available and numbers are adequate for determining a reliable measure of mean, median or mode and distribution of values (percentiles, confidence limits), then the use of survey data is one of the most straightforward methods available for establishing reference conditions.

perusteella (pintavesityyppien jaottelussa käytettävät tekijät). Käytännössä jaottelu on tehty ensimmäistä vesienhoitosuunnitelmaa varten, jonka jälkeen jaottelua tarkistetaan tarvittaessa osana seuraavien vesienhoitosuunnitelmien laatimista.

Liitteen sisältöperustelut ovat jäljempänä tässä muistiossa.

Jokisuiden vaihettumisalueita ei ole Suomessa tähän asti ollut käytössä luonnontieteellisistä syistä. Suomen joet laskevat Itämeren murtoveteen. Makean jokiveden vaikutus rannikkovesissä ei ole pysyvä, vaan hetkellinen ”pluumi”. Näin ollen tällaista vaihettumisalueita ei voida määritellä ja rajata omaksi pintavesikategoriaksi. Tähän johtopäätökseen tultiin vesipuidedirektiivin toimeenpanon ensi vaiheilla, kun vuonna 2003 niin sanottu Rannikkotyöryhmä tuli työssään johtopäätökseen ”Suomen rannikkoalueella ei ole jokisuiden vaihettumisalueita siinä merkityksessä ja laajuudessa, mitä EU:n vesipuidedirektiivissä tällaisilla tarkoitetaan” (Suomen ympäristökeskuksen moniste 284: ”Ehdotuksia Euroopan yhteisön vesipolitiikan puidedirektiivin (2000/60/EY) mukaiseksi rannikkovesien tyypittelyksi Suomessa”). Näitä vaihettumisalueita ei myöskään ole käytössä Ruotsissa eikä Virossa pintavesikategorioina. Vesienhoitotyössä on tunnistettu tarve tarkastella jokisuiden tyypittelyä ja tällainen kehittämistyö on parhaillaan käynnissä. Tällä hetkellä ei ole edellytyksiä säätää uusista jokisuiden tyypeistä. Kun hanke on valmistunut, tulee ajankohtaiseksi tarkastella asetusta tältä osin.

Lisäksi momenttia täsmennettäisiin siten, että vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisviranomaisen tekisi jaottelun liitteessä 2 kohdassa B) mainittuihin pintavesityyppeihin. Käytännössä jaottelu on tehty ensimmäistä vesienhoitosuunnitelmaa varten, jonka jälkeen jaottelua tarkistetaan tarvittaessa osana seuraavien vesienhoitosuunnitelmien laatimista. Muutos olisi tarpeen, sillä asetukseen ehdotetaan sisällytettäväksi uusi 2 liitteen kohta B), jossa olisivat taulukon muodossa lueteltuina kaikki Suomessa käytettävät pintavesityypit. Momentti sisältäisi edelleen myös viittauksen vesipuidedirektiivin liitteeseen II, joka on lisätty vuonna 2010 komission valvontamenettelyssä esittämien huomautusten johdosta. Liitteen sisältöperustelut ovat jäljempänä tässä muistiossa.

11 §. Vesien tilan arviointi. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin Suomen ympäristökeskus. Kalatalousasioissa toimivaltaisen elinvoimakatuksen ja Luonnonvarakeskuksen olisi jatkossa toimitettava tiedot vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisviranomaisen lisäksi myös Suomen ympäristökeskukselle.

Lisäys on tarpeen selvyuden vuoksi ja vastaa nykykäytäntöä, jossa Luonnonvarakeskus toimittaa tiedot kalastosta Suomen ympäristökeskukselle ekologisen luokittelun keskitettyä laskentaa varten. Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisviranomaisen edelleen tarkistaa laskennallisen luokituksen tuloksen tietojärjestelmässä.

12 §. Pintaveden ekologisen tilan luokittelu. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luokittelusta biologisten tekijöiden avulla ottaen huomioon niitä tukevat hydrologis-morfologiset ja fysikaalis-kemialliset tekijät. Momenttia täsmennettäisiin nykyisestä tarkentamalla fysikaalis-kemiallisten ja hydrologis-morfologisten tekijöiden vaikutusta vesimuodostuman tilaan. Lisäksi täsmennettäisiin, että vesimuodostuman tila määräytyy heikoimman tekijän tilan perusteella. Tämä niin sanottu minimitekijäperiaate on tulkittu EU:n ja jäsenmaiden vesipuidedirektiivin yhteisen toimeenpanostrategian alaisessa työssä vesipuidedirektiivin liitteen V perusteella (CIS guidance document 13).

Ekologisen tilan luokittelu on viisiportainen (erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä ja huono). Tilaa mitataan poikkeamana vertailuarvoista, jotka edustavat erinomaisen ekologisen tilan luokkaa, missä on enintään hyvin vähän ihmistoiminnasta johtuvia muutoksia. Ekologisen tilan luokittelussa otetaan lisäksi huomioon biologisia

laatutekijöitä tukevat hydrologis-morfologiset (HyMo) ja fysikaalis-kemialliset (FysKem) tekijät. Ne ovat vesistöjen luontaisia tekijöitä, jotka tyypillisesti muuttuvat ihmistoiminnan seurauksena, jolloin biologinen tila heikentyy. Nämä olosuhteet käsitetään ekologisessa luokituksessa joko erinomaisia biologisia oloja tukeviksi tai eivät haittaa joko hyvien tai tyydyttävien biologisten olojen saavuttamista.

Hydrologis-morfologisia tekijöitä ovat esimerkiksi virtausolot, jokien esteettömyys, pohjan ja rantavyöhykkeen rakenne ja yhteys pohjaveteen. Fysikaalis-kemiallisia tekijöitä ovat puolestaan mm. ravinneolot, näkösyvyys, ja happamoitumisolot, lämpötila- ja happiolot sekä suolaisuus. Ekologisen tilan luokittelussa otetaan lisäksi huomioon kansallisesti määritellyt vesiympäristölle haitalliset aineet.

Tukevien laatutekijöiden rooli tilaluokituksessa on johdettu vesipuidedirektiivin liitteen V erinomaisen, hyvän ja tyydyttävän tilan kuvausten mukaan, jotka on tuotu kansalliseen lainsäädäntöön tämän asetuksen liitteessä 1. FysKem- ja HyMo-laatutekijöiden tilaluokat otetaan huomioon vesimuodostumien ekologisen tilan luokittelussa. Erinomaisessa tilaluokassa kaikkien laatutekijöiden on oltava erinomaisessa tilaluokassa. HyMo- ja FysKem-laatutekijät voivat yksistään laskea vesimuodostuman ekologisen luokkaa seuraavasti:

- HyMo-laatutekijöiden tilaluokka voi alentaa tilaluokan hyvän tilan luokkaan.
- FysKem-laatutekijöiden tilaluokka voi alentaa tilaluokan hyvän tai tyydyttävän tilan luokkaan.
- Kansallisesti määriteltujen haitallisten aineiden pitoisuuksien ylittäessä annetun laatu normin alentaa se ekologisen tilan tyydyttävän tilan luokkaan.

HyMo-laatutekijöiden tilaluokitus ei yksistään voi laskea vesimuodostuman tilaluokkaa alle hyvän tilan, vaan niiden muutokset huomioidaan niiden aiheuttamien biologisten vaikutusten kautta. Vastaavasti FysKem-laatutekijöiden tilaluokitus ei yksistään voi laskea vesimuodostuman tilaluokkaa alle tyydyttävän tilan, vaan niiden muutokset huomioidaan niiden aiheuttamien biologisten vaikutusten kautta. Eli tila arvioidaan fysikaalis-kemiallisten tai hydrologis-morfologisten tekijöiden *avulla*.

Välillisiä menetelmiä biologisten tekijöiden tilan arviointiin tarvitaan erityisesti silloin, kun niiden tilaa ei voida *luotettavasti* arvioida seuranta-aineistoon perustuen, mutta tiedot FysKem- ja HyMo- laatutekijöistä viittaavat hyvää tai tyydyttävää heikompaan tilaan. Tällaisia välillisiä menetelmiä ovat esimerkiksi mallinnus ja asiantuntija-arvio. Vesipuidedirektiivin yhteisen toimeenpanostrategian puitteissa laaditussa vesienhoitosuunnitelmien jäsenvaltioille vapaaehtoista sähköistä raportointia koskevassa ohjeessa komissio antaa mahdollisuuden erotella luokittelun perusteena olevan tietopohjan joko seuranta-aineistoon, ryhmittelyyn, mallinnukseen tai asiantuntija-arviioon.

Kansallisesti määritellyt vesiympäristölle haitalliset aineet sekä niiden ympäristölaatu normit on annettu vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) liitteessä 1 D.

12 a §. Biologisen tekijän tilan luokittelu. Pykälä olisi uusi ja se perustuisi vesipuidedirektiiviin. Ehdotetun 12 a §:n 2 momentti perustuisi osittain myös voimassa olevan 12 §:n 2 momenttiin. Ehdotus vastaa nykyistä käytäntöä.

Suomessa luokittelussa noudatetaan Komission interkalibrointipäätöksiä ja lisäksi vakiintunutta vesienhoidon suunnittelukäytäntöä ja sekä oppaita. Biologisen tekijän tilan luokittelu on esitetty aikaisemmin suunnitteluoppaassa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että biologisen tekijän tilaluokan määrittämisessä käytettäisiin kyseiseen vesimuodostumaan kohdistuvien paineiden vaikutuksia kuvaavia, liitteessä 2 b esitettyjä seurantaohjelman olennaisia muuttujia. Muuttujat olisi jaoteltu laatutekijöittäin pintavesityyppien mukaan seuraavasti: joet, järvet ja rannikkovedet. Seurantaohjelmassa huomioidaan perusseuranta, sekä toiminnallinen seuranta, joka perustuu pitkälti toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailuun sisältyviin vesimuodostuman tilaa kokonaisuutena kuvaaviin havaintopaikkoihin ja luokittelumuuttujiin. Kaikissa vesimuodostumissa ei siten seurata kaikkia muuttujia, joten luokittelu perustuu olennaisiin vesimuodostumaan kohdistuvien paineiden vaikutuksia kuvaaviin muuttujiin, joista on seuranta-aineistoa saatavilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin biologisen tekijän ja sitä kuvaavien muuttujien tilaluokan ilmaisemisesta.

Kunkin biologisen tekijän ja sitä kuvaavien muuttujien tilaluokka erinomaisesta huonoon ilmaistaisiin ekologisena laatusuhteena asteikolla 1–0. Ehdotus tarkentaa nykyistä säännöstä. Lisäksi säädettäisiin siitä, että ekologinen laatusuhde laskettaisiin vertaamalla havaittua arvoa 12 b §:ssä tarkoitettuja vertailuoljoja kuvaavaan arvoon.

Pykälän 3 momentti koskisi seurantaohjelmien tuottamien tulosten huomioimista. Luokittelussa huomioitaisiin seurantaohjelmien tuottamien tulosten edustavuus, luotettavuus ja tarkkuustaso. Luokittelussa käytetään vähintään luokittelua edeltävien kuuden vuoden saatavilla olevia seuranta-aineistoja.

Edustavuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että seurannan tulokset kuvaavat vesimuodostuman tilaa ajallisesti ja alueellisesti kattavasti, sekä kuvaavat vesimuodostuman tilaan kohdistuvia ihmistoiminnan vaikutuksia.

Vesipuitedirektiivin liitteessä V edellytetään seurantaohjelmalta ja sen perusteella tehtävältä luokitukselta riittävää luotettavuus- ja tarkkuustasoa, jota on kuvattava myös vesienhoitosuunnitelmassa. Vesipuitedirektiivin yhteisen toimeenpanostrategian puitteissa laaditussa vesienhoitosuunnitelmien jäsenvaltioille vapaaehtoista sähköistä raportointia koskevassa ohjeessa komissio antaa mahdollisuuden erotella luokittelun perusteena olevan tietopohjan joko seuranta-aineistoon, ryhmittelyyn, mallinnukseen tai asiantuntija-arvioon.

Vesien luokittelussa on tärkeää huomioida havaintoja riittävän pitkältä ajalta, jotta vuosien välinen satunnainen, hydrologista oloista johtuva vaihtelu ei vaikuttaisi luokittelutulokseen, vaan se kuvastaisi keskimääräistä tilannetta vesistössä. Esimerkiksi nyt voimassa olevien vuosille 2022–2027 hyväksytyt vesienhoitosuunnitelmiin sisältyvä luokittelu perustuu aineistoon, joka kerättiin ajanjaksolla 2012–2017. Seurantatietojen käsittely edellyttää tietojen laskentaa ja analysointia luokitteluun valituilta havaintopaikoilta koko luokittelujakson ajalta. Yksittäisen muuttujan osalta tietoa voi olla useilta eri ajanhetkiltä luokittelujakson aikana.

Seurantatietojen käsittely ja analysointi sekä tietojen tuominen järjestelmiin vie aikaa. Luokittelun keskitettyä laskentaa varten tietovarannosta on tarpeen määrittää luokittelussa käytettävä ajanjakso, jolta havainnot ovat kattavasti saatavilla. Tästä syystä luokitteluaineisto ei voi käytännössä ulottua luokitteluhetkeen saakka. Kullakin vesienhoitokaudella käytettävä luokittelujakso määritetään vesienhoidon koordinaation yhteistyöelimessä. Asiantuntija-arviona voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää tuoreempaa seurantatietoa.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen siitä, että biologisen tekijän erinomaisen ja hyvän sekä hyvän ja tyydyttävän luokan luokkarajat perustuvat yhteiseurooppalaisissa pintavesityypeissä Euroopan Komission interkalibrointipäätöksiin. Interkalibrointi on jäsenvaltioiden biologisten laatutekijöiden luokittelumenetelmien yhdenmukaistaminen, josta Komissio on antanut useita päätöksiä. Yhdenmukaistamisen tavoitteena on saada

kaikista EU-maista tasalaatuista tietoa vesien ekologisesta tilasta niin, että tieto perustuu vertailukelpoisiin luokitusmenetelmiin. Interkalibrointi perustuu vesipuidedirektiivin liitteen V kohtaan 1.4.1 Voimassa on komission päätös vuodelta 2024.

Komission päätös (EU) 2024/721, annettu 27 päivänä helmikuuta 2024, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY mukaisesti jäsenvaltioiden seurantajärjestelmien luokitteluille interkalibrointimenettelyn tuloksena määriteltyjen arvojen vahvistamisesta ja komission päätöksen (EU) 2018/229 kumoamisesta (tiedoksi annettu numerolla C(2024) 1113). Päätös on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

12 b. *Pintavesityyppien vertailuolujen ja tyyppikohtaisten raja-arvojen määrittäminen.* Pykälä olisi uusi ja se jaettaisiin neljään momenttiin. Osa sisällöstä on nykyisin 10 §:ssä, josta se siirrettäisiin tähän. Ehdotus vastaa pitkälti nykyistä käytäntöä. Ehdotus selkeyttää Suomen ympäristökeskuksen tehtävää tältä osin.

Pykälän 1 momentin mukaan Suomen ympäristökeskus määrittäisi kullekin 10 §:ssä tarkoitetulle pintavesityypille vertailuolot asetuksen liitteessä 1 esitettyjen erinomaisen tilan määritelmien mukaan ottaen huomioon Luonnonvarakeskukselta saadut tiedot kalastosta. Vertailuolujen määrittäminen perustuu joko vertailualueisiin tai mallintamiseen tai näiden menetelmien yhdistelmään. Jos näitä menetelmiä ei voida käyttää, vertailuolot voidaan määritellä myös asiantuntija-arviota käyttäen. Säännös vastaa nykytilaa ja käytäntöä. Mahdollisuus asiantuntija-arvion käyttöön vertailuolujen määrittämisessä perustuu vesipuidedirektiivin liitteen II kohdan 1.3 alakohtaan iii). Luonnonvarakeskus vastaa kalastoluokittelun kehittämisestä ja toimittaisi 11 §:n nojalla tarvittavat tiedot vertailuoloista Suomen ympäristökeskukselle. Tiedot on esitetty vesienhoidon suunnitteluoppaissa kutakin vesienhoitoakautta varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että Suomen ympäristökeskus määrittäisi liitteen 2b mukaisille biologisten tekijöiden tilaa kuvaaville muuttujille tyyppikohtaiset raja-arvot ja ekologisen tilan laskennassa käytettävät säännöt. Nykyisin tyyppikohtaiset raja-arvot ja laskentamenetelmät ovat sisältyneet vesienhoidon suunnitteluoppaisiin. Tyyppikohtaisten raja-arvojen määrittäminen perustuu yhtäältä 1 momentissa tarkoitettuihin vertailuoloihin sekä 12 a §:ssä kuvattuun EU:n yhdenmukaistamismenettelyyn (interkalibraatioon). Myös laskentamenetelmät perustuvat interkalibroinnissa käytettyihin menetelmiin ja parhaaseen tieteelliseen tietoon. Luonnonvarakeskus vastaa kalastoluokittelun kehittämisestä ja toimittaisi 11 §:n nojalla tarvittavat tiedot luokkarajoista ja laskentamenetelmistä Suomen ympäristökeskukselle.

Pykälän 3 momentti sisältäisi osallistumista koskevan säännöksen. Sen perusteella Suomen ympäristökeskuksen olisi määrittäessään tässä pykälässä tarkoitettuja vertailuoloja ja raja-arvoja varattava keskeisille viranomaisille ja muille tahoille tilaisuus tulla kuulluiksi uusien ja tarkistettujen tietojen osalta. Tämä mahdollistaisi sen, että valmistelussa kuultaisiin laaja-alaisesti viranomaisia, asiantuntijoita, asiantuntijalaitoksia sekä muita tahoja kuten elinkeinoelämän järjestöjä ja luonnonsuojelujärjestöjä.

Pykälän 4 momentti velvoittaisi Suomen ympäristökeskusta julkaisemaan pintavesityyppien vertailuolot ja muuttujien tyyppikohtaiset raja-arvot. Tiedot olisi julkaistava viimeistään kolme vuotta ennen seuraavan vesienhoitosuunnitelmakauden alkamista. Ehdotus on vesienhoitosuunnitelmakautta koskevan 2 §:n mukainen, jolla varmistetaan tietojen oikea aikainen ja riittävän ajoissa tehtävä julkaiseminen suhteessa vesienhoidon suunnitelmakauteen. Tietojen julkaisemisessa voitaisiin noudattaa nykyistä käytäntöä, jossa vertailuolot ja muuttujien tyyppikohtaiset raja-arvot sisältyvät oppaaseen, josta ne ovat kaikkien saatavilla.

14 f §. *Ympäristötavoitteista poikkeamisen edellytykset.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

Pykälä ehdotetaan kumottavan, koska sääntely on siirretty vesienhoitolain 25 a §:ään ja hankekohtaista poikkeusta koskevaan uuteen 20 c §:ään. Vesienhoitolain muutos 996/2024 on tullut voimaan 1.1.2025.

Liite 2. Liite 2 liittyy vesipuitedirektiivin liitteen II täytäntöönpanoon. Kyse on siitä, että Suomessa on käytössä direktiivin liitteen II kohdan 1.2 Luonnonmaantieteelliset alueet ja pintavesimuodostumatyytit B-järjestelmään perustuen.

Liitteen 2 rakenne muutettaisiin siten, että liitteessä olisi jatkossa kaksi kohtaa. Tästä syystä koko liite on mukana ehdotuksessa kokonaisuudessaan, vaikka pintavesityyppien jaottelussa käytettävät tekijät pysyisivät ennallaan. Muutos on siten vain liitteen uusi kohta B), jossa olisivat pintavesityypit taulukkomuodossa. Tähän saakka pintavesityypit ovat sisältyneet ympäristöministeriön ohjekirjeeseen ja vesienhoidon oppaisiin.

Nykyinen liitteen 2 sisältö olisi siten uusi kohta A) Pintavesityyppien jaottelussa käytettävät tekijät. Sen osalta sisältö ja esitystapa taulukkomuodossa säilyisivät ennallaan

Pintavesityypin osalta jaottelussa käytettävät tekijät ovat seuraavat:

- Jokien osalta: 1. koko, 2. maa- ja kallioperä: eloperäinen, kvartsipitoinen, runsasravinteinen tai runsaskalkkinen, 3. korkeus merenpinnasta, 4. vesialan osuus valuma-alueesta ja 5. maantieteellinen sijainti.
- Järvien osalta: 1. koko, 2. maa- ja kallioperä: eloperäinen, kvartsipitoinen, runsasravinteinen tai runsaskalkkinen, 3. korkeus merenpinnasta, 4. keskimääräinen vedensyvyys, 5. viipymä, 6. maantieteellinen sijainti.
- Rannikkovesien osalta: 1. suolaisuus, 2. aallokon vaikutus, 3. maantieteellinen sijainti ja 4. jääpeitteinen aika

Liitteeseen lisättäisiin uusi kohta B) Pintavesityypit. Pintavesityypit ilmaistaisiin taulukkomuodossa.

Ympäristöministeriön kirjeessä (YM3/401/2006), annettu 17.2.2006, alueellisille ympäristökeskuksille ja Suomen ympäristökeskukselle on aikoinaan määritetty Suomen pintavesityypit. Pintavesityypit ovat sittemmin sisältyneen vesienhoidon suunnitteluoppaisiin.

Pintavesityypillä tarkoitetaan luonnostaan samankaltaisten vesien ryhmää, jolle voidaan määrittellä luonnontilaiset tai lähes luonnontilaiset vertailuolot biologisia laatutekijöitä varten luotettavasti ja ilman, että tyyppiin kuuluvien vesien luontainen vaihtelu on liian suurta. Tarkoituksena on vesien luontaisen tyyppin määrittäminen. Ehdotetut pintavesityypit vastaavat nykyisen suunnittelukäytännön mukaisia pintatyypppejä, jotka on ennen esitetty suunnitteluoppaassa. Niitä on käytetty vesienhoidon suunnittelusta alusta lähtien ja ne perustuvat luonnontieteelliseen tietoon. Suomalaisten pintavesityyppien järjestelmä kehitettiin vuosina 1999–2006 (Vuori ym. 2006). Tyypit antavat perustan nykyiselle tilanarvioinnille ja luokittelulle sekä seurannan toteutukselle. Pintavesien jaottelu tyyppeihin antaa käsityksen luontaisesti erilaisten vesien esiintymisestä alueellisesti sekä tuottaa pohjatietoa vesienhoitoa varten. Tyyppien määrittämisessä on noudatettu Vesipolitiikan puitedirektiivin (Euroopan yhteisö 2000) liitettä II. Suomalainen tyyppijärjestelmä perustuu liitteessä II mainittuun B-systematiikkaan. Siinä voidaan käyttää vapaammin tyyppitelytekijöitä ja määrittellä niille numeerisia rajoja kuin direktiivin A-systematiikassa.

Asiasta on kuitenkin perusteltua säätää asetuksessa. Pintavesityyppien jako olisi seuraava: jokityypit, järvi-tyypit ja rannikkovesityypit. Liitteen kohta B) esitettäisiin taulukkona.

Joet jaetaan 11 eri tyyppiin koon ja valuma-alueen maaperän ominaisuuksien perusteella seuraavasti:

- pienet, keskisuuret ja suuret sekä erittäin suuret turvemaiden joet;
- pienet, keskisuuret, suuret sekä erittäin suuret kangasmaiden joet;
- pienet, keskisuuret, suuret savimaiden joet.

Jokityyppien osalta on huomattava, että taulukossa olisi alaviitteessä Pohjois-Lapin jokien erityispiirteet huomioon otettava (ala)jaottelu. Tämä on perusteltua, koska Pohjois-Lapin joet, joiden valuma-alue sijaitsee pääosin männyn metsänrajan pohjoispuolella, poikkeavat ominaisuuksiltaan muun Suomen jokityypeistä. Nämä erotellaan soveltuvimpaan jokityyppiin lisämerkinnällä Pohjois-Lapin joki.

Järvet jaetaan myös koon, veden värin ja järven syvyyden perusteella 13 eri tyyppiin seuraavasti:

- suuret, keskikokoiset ja pienet, matalat vähähumuksiset järvet;
- suuret, keskikokoiset, pienet, matalat humusjärvet;
- runsashumuksiset järvet ja matalat runsashumuksiset järvet;

Lisäksi järvityyppejä ovat viipymältään hyvin lyhytviipymäiset järvet, järven sijainti Pohjois-Lapissa, järven valuma-alueen luontainen runsasravinteisuus sekä järven valuma-alueen luontainen kalkkipitoisuus.

Rannikkovesityypit määritetään sijainnin mukaan 11 tyyppiin seuraavasti:

- Suomenlahden sisäsaaristo ja ulkosaaristo;
- Lounainen sisäsaaristo, välisaaristo ja ulkosaaristo;
- Selkämeren sisemmät rannikkovedet ja ulommat rannikkovedet;
- Merenkurkun sisäsaaristo ja ulkosaaristo;
- Perämeren sisemmät rannikkovedet ja ulommat rannikkovedet.

Liite 2 b. Ekologisen luokituksen biologisten tekijöiden tilan luokittelussa käytettävät muuttujat. Liite olisi uusi. Nykyisin muuttujat sisältyvät vesienhoidon suunnitteluoppaaseen. Ehdotus vastaa suunnitteluoppaassa esitettyä sekä nykykäytäntöä. Sisältö on pintavesien jaotteluun perustuva eli jokien, järvien ja rannikkovesien mukaan seuraavasti:

Kohdassa A) olisivat jokien ekologisessa luokittelussa käytettävät muuttujat biologisille tekijöille:

1. Vesikasvit. Jokivesikasvien maastomenetelmä perustuu koski- ja/tai suvantojaksojen lajiston kartoitukseen. Koskijaksoista kartoitetaan sammalet ja putkilokasvit, suvannoista vain putkilokasvit. Luokittelu perustuu menetelmään, jossa lasketaan suvanto ja/tai koskijaksojen vesikasviyhteisöstä kaksi muuttujaa: jokityypille ominaisten vesikasvitaksonien esiintyminen (TT) ja lajiston prosenttinen mallinkaltaisuus (PMA-indeksi).
2. Päällyslevät. Jokien päällyslevien tilan luokittelussa käytetään koski- tai virtapaikkojen kiviltä kerättyjä piilevänäytteitä. Luokittelu perustuu menetelmään, jossa lasketaan piileväyhteisöstä kaksi muuttujaa: tyypille ominaisten piilevätaksonien esiintyminen (TT) ja lajiston prosenttinen mallinkaltaisuus (PMA-indeksi).
3. Pohjaeläimet. Jokien pohjaeläimistön tilan luokittelu perustuu menetelmään, jossa on kolme eläimistön tilaa kuvaavaa muuttujaa. Nämä ovat tyypille ominaisten pohjaeläintaksonien esiintyminen (TT), tyypille ominaisten EPT-heimojen (päivänkorennot (Ephemeroptera), koskikorennot (Plecoptera) ja vesiperhoset (Trichoptera)) esiintyminen (EPT_h), ja lajiston prosenttinen mallinkaltaisuus (PMA-indeksi).

4. Kalat. Jokien kalaston tilan arviointi perustuu viiden kalastomuuttujan perusteella laskettuun kalaindeksiin (FiFI, Finnish Fish Index). Nämä muuttujat ovat herkkien kalalajien osuus (%), kestävien kalalajien osuus (%), särkikalaryhmän tiheys (yks./100 m²) sekä lohen ja taimenen kesänvanhojen (0+) poikasten tiheys (yks./100 m²) ja kalalajien lukumäärä.

Kohtaan B) sisältyisivät järvien ekologisessa luokittelussa käytettävät muuttujat biologisille tekijöille:

1. Kasviplankton. Kasviplanktonin tilan luokittelu perustuu menetelmään, jossa on neljä lähinnä rehevöitymiselle herkkää muuttujaa. Ne kuvaavat kasviplanktonin määrää, yhteisökoostumusta ja sinileväkukintojen voimakkuutta: *a*-klorofyllipitoisuus (kesä-syyskuu), kasviplanktonin kokonaisbiomassa tuoremassana (kesäkuu-syyskuun alku, 1.6.–10.9.), kasviplanktonin trofiaindeksi (TPI-indeksi, kesä-syyskuun alku 1.6.–10.9.) ja haitallisten sinilevien eli syanobakteerien prosenttiosuus kokonaisbiomassasta (heinä-elokuun 1.7.–31.8.)
2. Vesikasvit. Järvien vesikasvillisuuden tilan luokittelu perustuu kolmen lajistomuuttujan käyttöön. Lajistomuuttujista tyyppilajien suhteellinen osuus kokonaislajistosta (TT50SO) vertaa vertailuaineistosta laskettujen tyyppillisten lajien määrän osuutta arvioitavan järven kokonaislajimäärään. Lajiston prosenttisen mallinkaltaisuuden (PMA) laskennassa verrataan tarkasteltavien vesikasvilajien suhteellisia osuuksia vertailuyhteisön lajien runsausosuuksiin. Referenssi-indeksin (RI) arvioinnissa käytetään varsinaisten vesikasvien jakoa ravinnekuormituksen sietokyvyn suhteen kestäviin ja herkkiin lajeihin, sekä indifferentteihin lajeihin.
3. Rantavyöhykkeen päällysevät (piilevät). Järvien päällysevien tilan luokittelussa käytetään rantavyöhykkeen kiviltä kerättyjä piilevänäytteitä. Luokittelu perustuu menetelmään, jossa piilevâyhteisön rakenteesta lasketaan kaksi muuttujaa, tyyppille ominaisten taksonien esiintyminen (TT) ja lajiston prosenttinen mallinkaltaisuus (PMA).
4. Syvänteiden pohjaeläimet. Järvisyvänteiden pohjaeläimistön tilan arviointi perustuu kahteen muuttujaan (PICM ja PMA). Pohjaeläimistön kuormituksen sietokykyä ja tilan yleistä heikentymistä mitataan syvänpohjaeläinindeksin avulla (PICM, *Profundal Invertebrate Community Metric*). Syvänpohjaeläimistön runsaussuhteiden muutoksia mitataan lajiston prosenttisen mallinkaltaisuuden (PMA) avulla.
5. Rantavyöhykkeen pohjaeläimet. Kivikkorantojen pohjaeläinyhteisöjen tilaa mitataan näille tyyppille ominaisten taksonien esiintymisen (TT) ja lajiston prosenttisen mallinkaltaisuuden (PMA) perusteella.
6. Kalat. Järvien kalaston tilan arviointi perustuu ns. ELS4-menetelmään, jonka neljä muuttujaa ovat standardin (EN 14757, Water quality. Sampling of fish with multi-mesh gillnets) mukaisen verkkokoekalastuksen saaliista lasketut biomassayksikkösaalis, lukumääräyksikkösaalis ja särkikalojen biomassan osuus (%) saaliissa, sekä indikaattorilajien esiintyminen.

Kohta C) koskisi rannikkovesiä. Rannikkovesien ekologisessa luokittelussa käytettävät muuttujat biologisille tekijöille:

1. Kasviplankton. Rannikkovesien kasviplanktonin tilan laskennallinen arviointi perustuu kahteen muuttujaan. Kasviplanktonin *a*-klorofylli määritetään kaikille rannikkovesityypeille ja kasviplanktonin kokonaisbiomassa ulommille rannikkovesityypeille sekä Lounaiselle välisaaristolle.

2. Makrolevät. Rannikkovesien ekologisen tilan luokittelussa makrofytytien osalta käytetään yhtenäisen rakkohauruvyöhykkeen (*Fucus vesiculosus*) kasvusyvytyden alarajaa sekä punalevüyhteisöjen vyöhykkeen alarajaa. Punalevüyhteisöillä tarkoitetaan neljän monivuotisen punalevälajin käyttöä rannikon pintavesien ekologisen tilan arvioinnissa. Lajit ovat *Furcellaria lumbricalis*, *Rhodomela confervoides*, *Phyllophora pseudoceranoides* ja *Polysiphonia fucooides*.
3. Pohjaeläimet. Rannikon pehmeiden pohjien pohjaeläimistön tilaa kuvataan BBI-indeksin (*Brackish water Benthic Index*) avulla. Indeksä on sovitettu Itämeren olosuhteisiin ja se ottaa huomioon ympäristötekijöiden rajoittaman, rannikkovesiemme luonnostaankin alhaisen eläindiversiteetin, samoin kuin syvytyden vaikutuksen lajikoostumukseen. Perämerellä voidaan laatutekijän luokituksen tukena hyödyntää pBQI-indeksiä.

Liite 5. Liite sisältää luettelon vesienhoitosuunnitelmassa esitettävistä tiedoista.

Viittausten tarkistaminen on teknäluonteinen päivitys muuttuneen lainsäädännön vuoksi. Liitteen kohdissa 5 ja 13 on kyse ympäristötavoitteita koskevista poikkeuksista. Vesienhoitolain 23 § on kumottu, joten siltä osin päivitys on välttämätön. Osa sääntelystä sisältyy vesienhoitolain uuteen 20 c §:ään.

Vesienhoitosuunnitelmassa esitettävät tiedot:

5. Luettelo asetetuista ympäristötavoitteista pintavesille, pohjavesille ja suojelualueille, perustelut mahdollisesta vesienhoitolain 22, 24 ja 25 §:n soveltamisesta sekä muut tavoitteiden asettamiseen liittyvät tiedot sekä vesienhoitolain 20 c §:n mukaisista ympäristötavoitteista poikkeamista koskevista lainvoimaisista päätöksistä sisältäen poikkeuksen perustelut.

Kumottu vesienhoitolain 23 § poistettaisiin kohdasta. Vesienhoitosuunnitelmassa olisi selostettava myös tiedot hankekohtaisesta poikkeuksesta, josta säädetään vesienhoitolain 20 c §:ssä. Esitettävät tiedot koskisivat lainvoimaiseen päätökseen sisältyvää poikkeusta.

Komissio seuraa poikkeusten käyttöä. Vesipuidedirektiivi edellyttää poikkeusten käytön perusteluita. Direktiivi velvoittaa myös raportoimaan poikkeuksista vesienhoitosuunnitelmissa.

13. Yhteenvedo kaikista muutoksista tai tarkistuksista, joita on tehty edellisen vesienhoitosuunnitelman julkaisemisen jälkeen, mukaan lukien yhteenvedo vesienhoitolain 22, 24 ja 25 §:n perusteella asetetuista ympäristötavoitteista ja vesienhoitolain 20 c §:n mukaisista ympäristötavoitteista poikkeamista koskevista lainvoimaisista päätöksistä sisältäen poikkeuksen perustelut.

Kumottu vesienhoitolain 23 § poistettaisiin kohdasta. Vesienhoitosuunnitelmassa olisi selostettava myös tiedot hankekohtaisesta poikkeuksesta, josta säädetään vesienhoitolain 20 c §:ssä. Esitettävät tiedot koskisivat lainvoimaiseen päätökseen sisältyvää poikkeusta.

Komissio seuraa poikkeusten käyttöä. Vesipuidedirektiivi edellyttää poikkeusten käytön perusteluita. Direktiivi velvoittaa myös raportoimaan poikkeuksista vesienhoitosuunnitelmissa.

Ympäristöselostus

Valtioneuvoston ja ministeriöiden asetukset edellyttävät viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (200/2005, SOVA-laki) 8–11 §:ssä tarkoitettua ympäristöarviointia silloin, kun ne täyttävät SOVA-lain 4 §:n 1 momentin mukaiset ympäristöarviointivelvoitteen edellytykset. Ympäristöarviointivelvoite voi edellytysten täytyessä koskea myös asetusten muutoksia.

Vesienhoitoasetuksessa tehtävät muutokset täyttävät SOVA-lain 4 §:n 1 momentin edellytykset, kun kyse on ympäristönsuojelua ja vesitaloutta varten laadittavasta asetuksesta. Vesienhoitoasetuksessa säänneltävät vesien tilan arviointiperusteet luovat myös edellä mainitun säännöksen mukaiset puitteet hankkeiden lupapäätöksille, kun vesienhoidon ympäristötavoitteet lisättiin 1.1.2025 lukien ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupien lupaedellytyksiksi (HE 175/2024 vp).

Ympäristöarvioinnilla tarkoitetaan SOVA-lain 8–11 §:n mukaista suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutusten arviointia ja siihen sisältyvää ympäristöselostuksen laatimista, kuulemisten järjestämistä, ympäristöselostuksen ja kuulemisten tulosten huomioon ottamista päätöksenteossa sekä päätöksestä tiedottamista.

Arvioinnin tulokset kootaan ympäristöselostukseksi, jonka tavoitteena on selostaa arvioinnin kannalta keskeiset asiat ja antaa kokonaiskuva asetusmuutoksen merkittävistä ympäristövaikutuksista.

Ympäristöarvioinnin vaiheet ovat asetusmuutosten ja niihin sisältyvän ympäristöselostuksen valmistelu ja siitä tiedottaminen sekä asetusehdotuksesta ja ympäristöselostuksesta kuuleminen. Valmistelusta on tiedotettu kuulemisessa, joka järjestettiin 2.1.–3.2.2025. Asetusehdotuksesta ja ympäristöselostuksesta kuultiin 13.5.2025–19.6.2025.

Tiivistelmä ja johtopäätökset

Ympäristövaikutusten arvioinnissa vertailtiin kahta vaihtoehtoa: yksityiskohtainen sääntely, jossa asetuksen liitteissä määritettäisiin vertailuolot ja luokkakohtaiset raja-arvot biologisten tekijöiden tilan luokittelussa käytetyille muuttujille (VE1) sekä yleisluontoisempaa sääntelyä, jossa annetaan Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi määrittää asetuksen liitteessä mainittujen muuttujien vertailuolot ja luokkarajat (VE2). Vaihtoehtojen vaikutuksia verrattiin nykytilaan (VE0).

Asetusmuutoksen ympäristövaikutusten arvioinnissa ei tunnistettu asetusmuutoksella olevan suoria ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia. Ympäristöarvioinnissa ei tunnistettu merkittäviä eroja sääntelyvaihtoehtojen välillä ympäristövaikutusten osalta. Välillisiä ympäristövaikutuksia tunnistettiin vesien tilan luokittelun kautta, siirryttäessä minimitekijäperiaatteen vaaditaan hyvän tilan saavuttamiseksi kaikkien laatutekijöiden osalta vähintään hyvän tilan saavuttamista. Tämä voi tarkoittaa enemmän toimenpiteitä ja suurempaa muutosta vesien tilassa kuin aiemmissa vesienhoito-suunnitelmissa käytetyssä biologisten tekijöiden tilaa keskiarvoistavassa menetelmässä. Näitä välillisiä vaikutuksia tunnistettiin erityisesti kohdistuvan vesiin, kasvillisuuteen ja eliöstöön. Sääntelyvaihtoehtojen 1 ja 2 välillä ei tunnistettu merkittäviä eroja ympäristövaikutusten osalta.

Asetuksen sisältö ja päätavoitteet

Hallitus antoi 10.10.2024 esityksen eduskunnalle laeiksi vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004, vesienhoitolaki), ympäristönsuojelulain (527/2014, YSL) ja vesilain (587/2011, VL) 3 ja 11 luvun muuttamisesta. Eduskunnan vastauksen (EV 157/2024 vp – HE 175/2024 vp) mukaiset muutokset tulivat voimaan 1.1.2025. Muutoksilla lisättiin muun ohella vesienhoitolakiin uudet vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisissa lupamenettelyissä sovellettavaksi tulevat säännökset vesien tilan ympäristötavoitteista. Vesien tilan tavoitteet ja heikentämättömyyden arviointi liittyvät olennaisesti vesien tilan arviointiin, josta säädetään valtioneuvoston asetuksessa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006).

Asetusmuutoksen tavoitteena on osaltaan edistää vesien hyvän tilan tai vesille asetetun muun ympäristötavoitteen saavuttamista. Asetusmuutoksella on tarkoitus täsmentää sitä, miten vesienhoidon ympäristötavoitteita arvioidaan vesienhoidon suunnittelussa ja lupaharkinnassa yksittäisten hankkeiden vaikutusten arvioinnissa.

Asetusmuutoksen keskeisenä sisältönä on tarkentaa laintasoista sääntelyä sekä varmistaa, että perustuslain 80 §:n edellyttämät säännökset sisältyvät velvoittavaan lainsäädäntöön. Tässä muutoksessa vesipuitedirektiiviin perustuvia vesienhoidon suunnittelussa keskeisiä luokittelussa sovellettavia säännöksiä tarkistettaisiin ja lisättäisiin. Nämä koskevat pinta- ja pohjavesien ominaispiirteiden selvittämistä, eräitä määritelmiä, pintavesityyppejä, pintaveden ekologisen tilan luokittelua, biologisen tekijän tilan luokittelua sekä pintavesityyppien vertailuolojen ja tyyppikohtaisten raja-arvojen määrittämistä.

Sääntelyvaihtoehdot

Vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan yksityiskohtaisen (VE 1) tai yleisluontoisemman (VE 2) säännösratkaisun vaikutuksia suhteessa nykytilaan (VE 0). Ympäristövaikutuksia arvioidaan vesienhoitosuunnitelmien näkökulmasta sekä yksittäisten hankkeiden lupaedellytysten näkökulmasta.

Yksityiskohtainen vaihtoehto (VE 1) tarkoittaa vaihtoehtoa, jossa yksityiskohtaisesti asetustasolla säännellään vesien tilan luokittelussa huomiotavista biologista laatutekijöistä, niiden arviointiin käytettävistä muuttujista ja muuttujien tyyppikohtaisista luokkarajoista ja vertailuarvoista. Yleisluontoisemmassa vaihtoehdossa säänneltäisiin esimerkiksi laatutekijöistä ja niiden arvioinnissa käytettävistä muuttujista, mutta yksityiskohtaiset luokkarajat ja vertailuarvot annettaisiin hallinnollisella ohjeella. Vaihtoehtojen vaikutuksia verrataan nykytilanteeseen (VE 0), jossa luokittelua koskeva sääntely on hyvin yleisellä tasolla ja luokittelusta on ohjeistettu erikseen annettavalla oppaalla.

Tarkasteltujen vaihtoehtojen ympäristövaikutukset

Vaikutukset vesiin

Asetusmuutoksella ei ole suoria ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia. Sääntelyvaihtoehdot koskevat ainoastaan vesien tilan luokittelua. Välillisiä vaikutuksia vesien tilaan tunnistettiin vesien tilan luokittelun kautta. Sääntelyvaihtoehtoihin 1 ja 2 sisältyy ehdotus minimitekijäperiaatteen sisällyttämisestä ekologisen tilan luokittelua koskevaan sääntelyyn.

Siirryttäessä minimitekijäperiaatteen vaaditaan hyvän tilan saavuttamiseksi kaikkien laatutekijöiden osalta vähintään hyvän tilan saavuttamista. Jatkossa heikoimmassa tilassa oleva laatutekijä määrää vesimuodostuman ekologisen tilan. Hyvän tilan tavoite koskee jokaista laatutekijää, eli toimenpiteitä tarvitaan, kunnes kaikkien laatutekijöiden osalta vähintään hyvä tila on saavutettu. Tämä tarkoittaa sitä, että biologisten

tekijöiden ja fysikaalis-kemiallisten tekijöiden tilan on oltava vähintään hyvä. Hydrologis-morfologisen muuttuneisuuden osalta, tulee varmistua, että niiden tekijöiden tila on sellainen, että se mahdollistaa biologisten tekijöiden vähintään hyvän tilan saavuttamisen. Tämä voi tarkoittaa enemmän toimenpiteitä ja suurempaa muutosta vesien tilassa kuin aiemmissa vesienhoitosuunnitelmissa käytetyssä biologisten tekijöiden tilaa keskiarvoistavassa menetelmässä.

Nykyisin (VE 0) minimitekijäperiaatteesta ei säädetä. Vesien tilan luokitusohjeessa on vuosia 2028–2033 koskevien vesienhoitosuunnitelmien valmistelussa minimitekijäperiaate on kuitenkin huomioitu ja siten se tulisi käyttöön joka tapauksessa. Tämä osaltaan myös vähentää tarkasteltujen sääntelyvaihtoehtojen ympäristövaikutuksia suhteessa nykytilaan, vaikka ohjeistus ei olekaan oikeudellisesti sitova.

Sääntelyvaihtoehtojen 1 ja 2 välillä ei tunnistettu merkittäviä eroja vesistövaikutusten osalta. Vaihtoehdossa 1 biologisten tekijöiden tilan luokittelussa käytettävien muuttujien raja-arvoista ja vertailuolosta säädetäisiin asetuksen liitteessä, kun taas sääntelyvaihtoehdossa 2 vertailuolosten ja luokkarajojen määrittäminen on annettu Suomen ympäristökeskuksen tehtäväksi.

Vaihtoehdossa 2 vertailuolosten ja luokkarajojen tarkistaminen tapahtuu vähintään 6 vuoden välein vesienhoitosuunnitelmien päivittämisen yhteydessä. Vaihtoehdossa 1 tarkistamista ei olisi sidottu vesienhoitokauteen, mikä ei takaa säännöllistä tarkistamista, mutta voisi toisaalta myös mahdollistaa tarkistamisen useammin kuin vesienhoitokausittain. Kokonaisuutena tarkastellen vaihtoehto 2 takaa kuitenkin paremmin, että vertailuolot ja luokkarajat säännöllisesti tarkistetaan ja että ne perustuvat tuoreimpaan luonnontieteelliseen tietoon.

Sääntelyvaihtoehdoilla ei tunnistettu olevan vaikutuksia yksittäisten hankkeiden lupaedellytyksiin, eikä siten välillisiä vaikutuksia vesien tilaan.

Vaikutukset kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen

Sääntelyvaihtoehdoilla tunnistettiin olevan vain välillisiä vaikutuksia kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen. Vaikutukset ovat seurausta edellä kuvatuista vesistövaikutuksista lähinnä vesien tilaluokittelussa käytettävän minimitekijäperiaatteen vaikutuksesta. Vaikutukset kohdistuvat pääasiassa vesielinympäristöihin ja vesiluonnon monimuotoisuuteen. Vaikutukset kasvillisuuteen eliöihin ja luonnonmonimuotoisuuteen ovat positiivisia, mutta jäivät arviolta vähäisiksi, eikä sääntelyvaihtoehtojen 1 ja 2 välillä ole eroja vaikutusten suhteen.

Vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen

Sääntelyvaihtoehdoilla tunnistettiin olevan vain välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Vaikutukset ovat seurausta edellä kuvatuista vesistövaikutuksista lähinnä vesien tilaluokittelussa käytettävän minimitekijäperiaatteen vaikutuksesta. Puhtailla vesistöillä on suuri terveydellinen ja virkistysellinen merkitys sekä vaikutus asumisviihtyvyyteen. Vedenhankintaan käytettävien pinta- ja pohjavesialueiden tilan säilyttäminen ja parantaminen vaikuttavat myönteisesti ihmisten terveyteen. Vaikutukset ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen ovat positiivisia, mutta jäivät arviolta vähäisiksi, eikä sääntelyvaihtoehtojen 1 ja 2 välillä ole eroja vaikutusten suhteen.

Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön

Sääntelyvaihtoehdoilla tunnistettiin olevan vain välillisiä vaikutuksia yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön. Vaikutukset ovat seurausta edellä kuvatuista vesistövaikutuksista lähinnä vesien tilaluokittelussa käytettävän minimitekijäperiaatteen vaikutuksesta. Vesien tilaluokitusta tarkasteltaessa laatutekijäkohtaisesti aiempaa enemmän toimenpidetarpeita vesien tilan parantamiseksi voi kohdistua myös rakennettuun ympäristöön mm. hulevesien hallintaan tai hydrologis-morfologisten paineiden vähentämiseksi virtavesissä. Vaikutukset jäävät arviolta vähäisiksi, eikä sääntelyvaihtoehtojen 1 ja 2 välillä ole eroja vaikutusten suhteen.

Vaikutuksia maaperään, ilmaan, ilmastoon tai luonnonvarojen hyödyntämiseen ei tunnistettu.

Miten vaikutukset on arvioitu

Vesienhoitoasetuksen muutosten ympäristöarviointi tehtiin osana muuta asetuksen valmistelua virkatyönä. Arviointiin osallistuneiden henkilöiden taustat ovat monipuolisia ja kattavat oikeustieteen, luonnontieteiden ja vesitekniikan aloja. Ympäristöarvioinnissa arvioitiin asetusta koskevien sisältöratkaisujen ja niitä koskevien vaihtoehtojen vaikutuksia. Ympäristöarvioinnissa arvioitiin erityisesti vesiin kohdistuvia vaikutuksia. Vaikutusten arvioinnissa tarkasteltiin yksityiskohtaisen (VE 1) tai yleisluontoisemman (VE 2) säännösratkaisun vaikutuksia suhteessa nykytilaan (VE 0). Ympäristö-vaikutuksia arvioitiin vesienhoitosuunnitelmien näkökulmasta sekä yksittäisten hankkeiden lupaedellytysten näkökulmasta.

Vaikutuksia arvioitiin sekä välittömien että välillisten vaikutusten osalta ja siinä arvioitiin vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen; maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen; yhdyskuntarakenteeseen, rakennettuun ympäristöön, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön; luonnonvarojen hyödyntämiseen; sekä edellä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Ympäristöarviointi tehtiin asiantuntija-arviona, perustuen olemassa olevaan tietoon hyödyntäen mm. asiaan liittyvän hallituksen esityksen (HE 175/2024) vaikutusten arviointia.

Asetuksen vaikutusten seuranta

Asetusmuutoksen vaikutukset kytkeytyvät ensisijaisesti vesien tilan arviointiin ja sitä kautta vesien tilaan ja tilan parantamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Asetuksen vaikutuksia seurataan yhtäältä vesienhoidon seurantaohjelman mukaisella vesien tilan seurannalla, joka käsittää sekä julkisesti rahoitetun perusseurannan että toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailun. Lisäksi asetusmuutoksen vaikutuksia voidaan seurata tutkinnallisen seurannan kautta, jota mm. Saaristomerialueohjelman puitteissa Saaristomeren valuma-alueella tehdään parhaillaan intensiivisesti.

Ympäristöselostuksesta saatu palaute

Ympäristöarvioinnin suunnitelmasta annettiin 15 lausuntoa, joista Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunto oli ELY-keskusten Y-vastuualueiden yhteinen. Lausunnon antoivat Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y, Akkuteollisuus ry, Bioenergia ry, Kemianteollisuus ry, Metsäteollisuus ry, Saamelaiskäräjät, Puhtaan Meren Puolesta ry, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Vesienpuojelun Keskusliitto ry, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Keski-Pohjanmaan liitto ja työ- ja elinkeinoministeriö. Lausunnon antoivat myös Luhalahden Pitkäjärven suojeluyhdistys ry ja yksityishenkilö A.

Yleisesti ympäristöarvioinnin suunnitelmaa pidettiin hyvin laadittuna ja nähtiin tärkeänä, että asetusmuutoksen ympäristövaikutuksia arvioidaan. Lausuntopalaute sisälsi ehdotuksia muun muassa ihmisten hyvinvointiin vaikuttavien sosiaalisten vaikutusten huomioidusta, sääntelyvaihtoehtoihin sisältyvistä riskeistä ja vaikutusten ajallisesta ulottuvuudesta.

Vesienhoitoasetuksen, perustelumistion ja ympäristöarvioinnin luonnoksista saatiin yhteensä 22 lausuntoa. Lausunnon antoivat seuraavat tahot: Bioenergia ry, Energiateollisuus ry, Kaivosteollisuus ry, Keski-Pohjanmaan liitto, Lapin liitto, Luhalahden Pitkäjärven suojeluyhdistys ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsäteollisuus ry, Puhtaan Meren Puolesta Ry, Saamelaiskäräjät, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry, Suomen vesilaitosyhdistys ry, Suomen vesistösaatiö sr., Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologiateollisuus ry, WWF Suomi. ELY-keskukset antoivat yhteisen lausunnon. Lisäksi lausunnon antoivat Fortum Oyj, Kemianteollisuus ry ja Neste Oyj. Lausuntoyhteenveto on julkaistu hankesivulla.

Ympäristöarviointia koskeva palautteessa todettiin, että vaikutuksia on arvioitu kattavasti ja arviointi täyttää SOVA-lain asettamat vaatimukset. Lausuntopalautteen perustella ympäristöarvioinnissa on selvennetty mitä kaikkia laatutekijöitä hyvän tilan tavoite koskee sekä ympäristöarviointiin osallistuneiden asiantuntijoiden koulutustausta. Ympäristöarviointia on myös täydennetty ympäristöarvioinnin suunnitelmasta saadun lausuntopalautteen osalta.